

Begreppet dyrkan i islam

Av **Mostafa Malaekah**

Dyrkan är inte något som praktiseras utanför det vanliga livet. Snarare är det den fundamentala anledningen till att Gud (Allah)¹ uppenbarade skrifterna och sände Sina sändebud – för att påminna människorna om det närhelst de glömde eller gick vilse. I den sista av dessa skrifter, Koranen, deklarerade Allah att Hans syfte med att skapa ansvariga varelser är att de ska kunna välja att lära känna Honom, Sin Herre, och dyrka Honom: "*Jag har skapat djinnerna (de osynliga väsendena) och människorna enbart för att de skall [känna Mig och] dyrka Mig.*" (Koranen 51:56)

Dock har de flesta människor missförstått och förvrängt begreppet dyrkan och dess utövande. Det finns de som inte ser det som ett mål i sig självt utan bara som ett sätt att förfina själen och samvetet. Dessutom är det för dem ingenting annat än en bland flera andra metoder för att civilisera en person och göra honom till en god medborgare. Det finns också andra som tror på värdet av dyrkan men som riktar den till någon annan än Allah – genom att lyda och blint underkasta sig andra människor, för att man på något sätt ser dem som överlägsna eller heliga, och tillägnar dem offer och högtidliga löften efter deras död, etc.

Även bland muslimer finns de som, trots att de förstår vikten av dyrkan och riktar den till Allah, ändå inte dyrkar Honom som Han instruerade oss genom Profeten Muhammad. De föredrar sina egna sätt och förstör sin dyrkan med innovationer och felaktigheter som efterföljare av andra religioner, omedvetna om de stora rättelser som islam medförde när islam etablerade grundprinciper för att skydda mot ytterligheter och avsteg. Bland dem finns de som inte förstår dyrkan bortom utförandet av ritualer. Med den här begränsade synen stör det dem inte om de brister i andra islamiska plikter som i realiteten är en del av den omfattande dyrkan som är föreskriven av Allah och innefattar alla aspekter av livet.

Områden för dyrkan

Eftersom Allah skapade oss för att dyrka Honom, på vilket sätt ska den här dyrkan ske och vilka är dess metoder? Svaret på den här frågan kommer att illustrera en viktig realitet: innehållsrikedomen i dyrkan i islam – hur den inkluderar hela religionen, hela ens liv och hela människan.

Den inkluderar allt som gör Allah nöjd av ord, handlingar och attityder. Inte bara de kända islamiska riterna som böner (Salah), allmosor (Zakah), fasta och pilgrimsfärd, utan också sanningsenlighet, godhet mot föräldrar och släktingar, att hålla löften och kontrakt, att bekämpa orättvisor och hyckleri, att behandla grannar, behövande och tjänstefolk väl, att åkalla Allah och komma ihåg Honom är alla former av dyrkan. Dyrkan innefattar också att behandla andra människor väl och observera deras rättigheter, visa godhet mot den föräldralöse, den fattige, den

¹ "Allah" är Guds egennamn och används inte för att beteckna någon annan varelse. Därför kommer det att användas här hellre än ordet Gud.

svage och mot djuren. Det innefattar alla mänskliga dygder, så som ärlighet och lojalitet, och hjärtats gärningar, så som kärlek till Allah och Hans Sändebud, uppriktighet i religionen, ånger, tålamod, tacksamhet, acceptans, fruktan för Allah och tillit till Honom. Det innefattar också de huvudsakliga plikterna: att anbefalla det som är rätt, förbjuda det som är fel och sträva för Allahs skull. Dyrkan innefattar även frivilliga handlingar så som recitation av Koranen, åkallan och lovprisning av Allah.

Dyrkan av Allah omfattar allting i livet. Den bringar ordning i alla frågor, från bordsskick till utvecklingen av en nation, regerings- och finanspolitik, social rättvisa och internationella relationer. Allt detta blir dyrkan när det görs samvetsgrant samtidigt som man söker Allahs godkännande. Eftersom det här omfattande spektrat av dyrkan innefattar alla livets aspekter är det syftet för vilket människan skapades, som Allah har fastslagit i Koranen².

Att dyrka Allah betyder att följa den livsväg som Han föreskrivit. Det betyder aktning för Hans lag och för allt som behagar Honom i form av tro, tal eller gärningar, och att forma sin karaktär och uppföra sig i enlighet med Hans vägledning och lagsystem. Vad Allah än befäller en muslim att göra eller förbjuder honom och vad Han än deklarerat som tillåtet eller otillåtet kräver prompt och villig lydnad. Skillnaden mellan en troende och andra är att en troende har skiftat från dyrkan av sig själv och andra människor till dyrkan av sin Skapare och Upprätthållare, från att lyda sina egna infall och önskningar till att lyda Allah. Förutom fullständig underkastelse och lydnad gjorde Profeten Muhammad kärlek till Allah till ett villkor för tro i många av sina uttalanden. När han blev tillfrågad om vad tro var svarade han: "Att Allah och Hans sändebud är er mer kära än någonting annat."³

Välgörande socialt arbete är också en form av dyrkan och ett sätt att komma nära Allah. Faktum är att det är ett av de bästa sätten förutsatt att det görs uppriktigt och inte för att få beröm eller för att skaffa sig ett rykte bland människor. Varje handling som tar bort sorgsenhet, lättar ett lidande, lättar smärta, kompenserar en förlust, stärker den förtryckte – att lätta en skuldbörda, stödja en behövande familj, hjälpa en främling, lära ut kunskap, vägleda och ge råd, förhindra att någon skapelse skadas eller göra gott för den – allt detta är en del av religionen och handlingar av dyrkan uppskattas och belönas av Allah så länge det är syftet bakom dem.

Profeten Muhammad gav några exempel på den här typen av dyrkan. Han sa:

- "Ska jag inte informera er om vad som är bättre än [frivillig] bön, fasta och allmosa? Det är att försona två parter. Dåliga relationer skalar bort ens religion."⁴

² I Koranen 67:2, 76:2, 18:7, 21:35 (och på andra ställen), fastslår Allah att Han skapade människan för att pröva henne. Detta är inte motsägelsefullt eftersom människan lyckas med sitt test endast genom att dyrka Allah på de sätt som är passande i varje situation: genom tålamod och åkallan eller tacksamhet och lovprisning, genom att vara trogen i lydnad till Honom och generös i sitt uppträdande mot Hans skapelser.

³ Ahmad - samling av autentiska *hadith* berättelser sammanställda av Ahmad (nr 15605).

⁴ Ahmad (26236), Abu Dawud (4273) och at-Tirmidhi (2433) - *hadith* hasan.

- "Den som besöker en sjuk person tilltalas från himlen: "Du är god, din väg är god och du ska få din boning i Paradiset."⁵

- "Medan en man gick läns vägen hittade han en taggig gren och tog bort den, så Allah uppskattade det från honom och förlät honom."⁶

- "Mitt folks handlingar visades för mig, både de goda och de dåliga, och jag fann att bland de bästa av dem är att ta bort något skadligt från gatan."⁷

Sådana handlingar uppmuntras inte bara i islam. Snarare är de föreskrivna som en del av muslims dagliga plikter som för honom mot Paradiset och bort från Helvetet. När Profeten tillfrågades om vad som räddar en person från Helvetet sa han, "Tron på Allah". Sedan nämnde han några handlingar som man kan lägga till: "Att ge av det som Allah har gett er, [och om man inte har någonting] anbefalla det rätta och förbjuda det onda, [och om man inte kan] lära någon ett yrke, stödja den som blivit förorättad, [eller åtminstone] låta bli att skada människor. Den troende som tar sig an en av dessa saker kommer att ledas in i Paradiset."⁸ Den här typen av dyrkan kan praktiseras när som helst av vilken muslim som helst efter hans förmåga och är inte begränsad till de rika, de mäktiga eller de högutbildade. Det finns andra uttalanden av Profeten som nämner medmänskliga former av dyrkan: att möta sin broder med ett leende, hjälpa en döv person att höra, leda en blind, leda någon till det han behöver, skynda sig att hjälpa någon som har svårigheter, lyfta eller bära något åt någon som är svag, etc. Han deklarerade även att en ärlig, uppriktig köpman kommer att vara med profeterna, dem som håller på sanningen och martyrerna [i paradiset].⁹

Detta innebär också att det inte är tillåtet för en muslim att vara beroende av andra av lathet eller att vara en börda för samhället eller att isolera sig under förevändning att han ägnar sig åt dyrkan. Istället är en muslim någon som entusiastiskt ger sig in på alla områden i livet, utmärker sig i produktion, precision och färdigheter och genom att göra det får han en dyrkares belöning.

På så sätt är en muslim en källa till nytta, välsignelse och barmhärtighet i sitt samhälle. Han utför ett gott arbete, främjar det och leder andra till det. Hans barmhärtighetsgärningar är inte begränsade till endast mänskligheten utan innefattar skapelsen i allmänhet. Han kommer närmare Allah även genom att visa godhet mot djur och fåglar och genom att förhindra att de blir skadade. Profeten Muhammad berättade för sina följeslagare om en man som fann en hund som flämtade och åt stoft på grund av extrem törst. Av barmhärtighet gick han till en närliggande brunn, fyllde sin sko med vatten och gav hunden att dricka. Tack vare det förlät Allah honom hans synder. När de hörde den berättelsen frågade hans följeslagare: "Får vi belöning för djur, o Allahs sändebud?" Han svarade: "För varje

⁵ At-Tirmidhi (1931) Ibn-Majah (1433) - hasan.

⁶ Al-Bukhari (2292) och Muslim (4744).

⁷ Muslim (859).

⁸ Al-Bayhaqi i Sahih Altargheeb (876) av al-Albani.

⁹ At-Tirmidhi (1130) - hadith hasan.

levande varelse finns en belöning."¹⁰ Han sa också: "Det finns ingen muslim som planterar en växt eller ett frö, som en människa, ett djur eller en fågel äter från, utan att det räknas för honom som en allmosa."¹¹

Inom detta vida fält av rättrådiga gärningar finner man de sätt att dyrka som passar för behoven i ens samhälle och som stämmer med ens egen vilja att tjäna i barmhärtighet snarare än att begränsa sig till en klosterliknande form av enskild dyrkan som stänger ute dyrkaren från det vanliga livet. Bortom dessa islams obligatoriska plikter, kan en muslim välja bland många ytterligare former av dyrkan så att hans Skapare blir nöjd med honom.

Det är även mer fantastiskt att vanliga världsliga saker som en troende gör under sitt liv, för sig själv och sin familj, blir dyrkan när vissa villkor är uppfyllda: (1) att arbetet eller handlingen är tillåten i islam, (2) att den görs till nytta för honom själv, hans familj eller hans samhälle, (3) att den görs noggrant och ärligt och (4) att den inte avleder honom från hans religiösa plikter. När muslimen observerar allt detta samvetsgrant med avsikten att göra Allah nöjd blir hans liv fyllt av sann dyrkan.

När Profeten informerade sina följeslagare om att äktenskapliga relationer med ens fru ger belöning sa de: "Genom att uppfylla sitt behov kommer var och en av oss att få belöning?!" Han svarade: "Tänker ni inte på att om ni gjorde det på ett otillåtet sätt (d v s utanför äktenskapet) skulle ni förtjäna ett straff? På samma sätt blir ni belönade när ni gör det på ett tillåtet sätt."¹² Det är Allahs perfekta barmhärtighet att Han belönar en tjänare när han avser att undvika det otillåtna och att tillfredsställa sin fru också.

Dyrkan omfattar hela ens varelse

Dyrkan av Allah omfattar inte bara hela ens liv och aktiviteter, den omfattar hela ens varelse. Muslimen dyrkar Allah i sina tankar, genom att begrunda sig själv och allt runt omkring sig, himlarnas och jordens skapelse och allt som Allah har skapat, uppenbarelsen av Koranens verser och vad de innehåller av vägledning och visdom, berättelser om tidigare nationer och lärdomar från historien. Allt detta för en närmare Allah som uppenbarade Sin Bok för mänskligheten "*så att människorna kan reflektera över dess verser och så att de som har förstånd ska bli påmind.*" (Koranen 38:29)

Muslimen dyrkar också Allah i sitt hjärta genom sina känslor; han älskar Allah och fruktar Honom, han hoppas på Hans barmhärtighet samtidigt som han fruktar Hans straff. Han accepterar Hans påbud, har tålamod vid prövningar, är tacksam för välsignelser, skäms för att vara olydig mot Honom, har tillit till Honom, och han är uppriktigt i sin dyrkan av Allah som Han har befallt.

Hans tunga dyrkar genom att recitera Koranen, genom åkallan och genom att nämna och prisa Allah. Koranen adresserar de troende genom att säga: "*Troende! Åkalla Allah – och ha Honom alltid i era tankar och prisa Hans*

¹⁰ Al-Bukhari (2190).

¹¹ Al-Bukhari (2152) och Muslim (2904).

¹² Muslim (1674) och Ahmad (20508).

namm morgon och afton!" (Koranen 33:41-42) Profeten sa: "Håll din tunga fuktig genom att nämna Allah" Detta var vad Profeten brukade göra vid alla tillfällen: när han skulle sova och när han vaknade, morgon och kväll, innan och efter det att han åt och drack, när han red och när han reste, under vind och regn, vid alla tider och under alla omständigheter.¹³

Muslimens hela varelse dyrkar Allah, antingen genom att avstå från något, som vid fasta, eller genom handling som vid bön, där han rör sin tunga och sin kropp tillsammans med sitt sinne och sitt hjärta. Han dyrkar Allah genom att ge av sin högt älskade rikedom i både obligatoriska och frivilliga allmosor. Muslimen dyrkar Allah genom att anstränga sig och genom att offra en del av sina egna tillgångar eller intressen för att göra Allah nöjd, genom att inbjuda människor till Allahs väg, genom att mana till det som är gott och förbjuda det som är ont, genom att stå emot lögnaktighet och orättvisa, genom att lämna bekvämligheten i hemmet och med familjen för att utföra pilgrimsfärden, genom att studera och lära sig något som är till nytta eller genom att försvara sitt hemland. Varje form av dyrkan börjar dock i hjärtat med ens avsikt.

Den rätta avsikten gör hela livet till dyrkan

Det räcker för en muslim att veta att han är Allahs förvaltare på jorden. Hans ansvar är att etablera de gränser som är satta av Allah, sprida Hans ord och uppfylla sin plikt att dyrka Honom. Detta är tillräckligt för att göra alla hans ord och gärningar, hans alla rörelser och hans stillhet till dyrkan av Allah och det är den faktiska betydelsen av vad Han fastslagit i Koranen: "*Jag har skapat djinnerna och människorna enbart för att de skall [känna Mig och] dyrka Mig.*" (Koranen 51:56) Om begreppet dyrkan var begränsat till religiösa riter som upptar bara en liten del av ens tid skulle inte den här versen verka logisk. Emellertid är islam inte några få handlingar som kan räknas på ena handens fingrar; snarare är det en persons uppfyllelse av sitt uppdrag i livet och syftet med att han skapades.

Varför dyrka Allah?

Man kan undra: "Varför har Allah gjort det obligatoriskt att lyda Honom och varför kräver Han av oss vissa handlingar av dyrkan trots att Han är självtillräcklig och inte behöver någonting från sina tjänare?" Svaret är att Han förvisso inte har någon nytta av sina tjänares dyrkan, Han skadas inte heller av deras vägran. Men förutom att Han som vår Skapare och Upprätthållare har rätt att beordra och ålägga oss vad Han vill, gör Han det enbart till fördel för Sin skapelse – för vårt bästa, vi som behöver Honom för varje andetag vi tar genom livet: "*Människor! Det är ni som är i behov av Allah, medan Allah är Den som är fri från behov, Den som allt lov och pris tillkommer.*" (Koranen 35:15) Dyrkan ger näring till själen. För en människa är inte bara den fysiska kroppen som vi uppfattar som behöver näring från jorden. Det element som i realiteten gör henne till den ädla mästaren för alla skapelser på jorden är själen som får sin vitalitet och förfinas genom kommunikationen med sin Skapare. Således är det dyrkan av Allah som förser själen med näring och växt och upprätthåller den dagligen med kontinuerlig förstärkning.

¹³ Islamlärda har sammanställt många hadith-böcker i detta ämne.

På så sätt föreskriv Allah en mängd olika former av dyrkan i viss mängd och på vissa tider – under dagen, natten, veckan, månaden och året under en människas livstid – för att tillfredsställa själens behov. En del former av dyrkan är obligatoriska, medan andra endast är frivilliga men rekommenderade. I kombination, och om de utförs på rätt sätt, ger dessa metoder för dyrkan själen dess näring och botar dess sjukdomar. Utan tron på Allah och den trygghet och närhet som kommer av att dyrka Honom, kommer människan till slut att känna djup tomhet och obehag i själen. Allah bekräftar detta genom att säga: "*Men den som vänder ryggen åt Mig [och Mina budskap] skall få ett eländigt liv.*" (Koranen 20:124)

Det mänskliga hjärtat känner alltid behovet av Allah och ingenting kan fylla det här behovet utom en god relation till Honom. Detta är dyrkans roll när den utförs uppriktigt och korrekt. Ibn Taymiyyah, en välkänd islamlärd, sa: "Hjärtat behöver Allah både ur tjänandets och tillitens synvinkel. Det kommer inte att vara tillfreds, blomstra, känna glädje och lycka, tillförsikt och förtroende förutom genom dyrkan av sin Herre ensam, kärlek till Honom och ånger inför Honom. Även om man skulle uppnå allt njutbart i skapelsen skulle man inte vara nöjd eller tillfreds. Detta eftersom hjärtat har en naturlig instinktiv längtan efter sin Herre, att dyrka, älska och söka närhet till Honom. Genom att göra det uppnår det välbehag, tillfredsställelse och tillförsikt. Man kan inte uppnå detta förutom med Allahs hjälp. Bara Allah kan ge det, så man är ständigt i behov av att dyrka Allah och söka Hans hjälp. Om man kunde uppnå allt man älskade, åtrådde och önskade sig utan dyrkan av Allah skulle man inte uppnå annat än smärta, ånger och plågor. Man kan inte bli befriad från den här världens bedrövelse och förbittring om inte ens kärlek till Allah övervinner allt annat och Allah blir ens längtan och mål, så att man älskar allt annat för Allahs skull och inte för dess egen skull."¹⁴

På så sätt blir det klart att de som har smakat den sanna tron och vissheten inte bara ser dyrkan som underkastelse eller utförandet av order, utan finner mer välbehag i sin kommunikation med Allah, sin lydnad inför Honom och sina ansträngningar att uppnå Hans godkännande, än de som äger palats eller massvis med guld och silver finner i sin rikedom. När han dyrkar sin Herre i tider av svårigheter finner den troende frid i sinnet, befrielse från ensamhet, minskning av sin börda, ny tillförsikt och tröst från falska anklagelser och lögner. Och när han dyrkar Honom i tider av lugn och välmående smakar han glädjen i att vara tacksam mot Allah och prisa den som har gynnat honom.

Den troende muslimen vet vart han är på väg. Till skillnad från materialister, som inte ser något annat än "ut ur magen och ner i graven", är troende medvetna om sitt sanna slutmål och vet att de inte skapades för den här världen; snarare skapades den för dem. De vet att de skapades för ett evigt liv och att det här livet bara är en förberedelse för det. De tar därför vad som är till nytta för dem där och strävar mot de högsta andliga nivåerna genom rättrådighet och olika former av dyrkan. Genom detta renar de sina själar för att bli värdiga det bästa hemmet i livet efter detta. Detta är paradiset, där bara de som är rena kommer in, och vid vars portar det kommer att sägas dem: "*Fred vare med er, ni har blivit rena! Stig in [i paradiset]! Här skall ni förbli till evig tid!*" (Koranen 39:73)

¹⁴ *Al-'Ubudiyyah*, sid 108-109.

Dyrkan är ett test från Allah genom vilket själen putsas. Det här livet som vi lever, oavsett om det är långt eller kort, är inte målet och inte heller slutet. Det är bara en station på vägen till ett annat liv och ett annat hem – ett evigt hem. Som en poet sa: "Döden är bara en resa från den förgängliga boningen till den bestående." Slutmålet är livet efter detta. Koranen bekräftar: "*I evighetens boningar [väntar] förvisso det verkliga livet. Ack, om de visste...!*"¹⁵ (Koranen 29:64) Därför bör man använda det här livet för att förbereda för nästa. Allah placerar människan i det här hemmet för att förbereda henne för det eviga hemmet genom prövningar och vedermödor som renar och förfinar hennes själ. De välsignelser som är människan förunnade – intelligens, vilja, medvetande och förmåga – är en särskild ynnest och ära för henne. De fungerar dock också som ett test för att avgöra om hon ska vara tacksam eller otacksam mot sin Herre, om hon ska lyda Honom eller sätta sig upp mot Honom.

Men utöver allt som har sagts är dyrkan Skaparens rättighet över Sin skapelse och Herrens rättighet över Sina tjänare. Självförbättring är dyrkans frukt och dess resultat, men inte en orsak till dyrkan. Dyrkarens primära mål måste vara att fullfölja sin plikt mot Allah, att underkasta sig Honom och lyda Hans bud. Detta är den korrekta basen för all form av dyrkan – bön, fasta, allmosa, pilgrimsfärd, recitation av Koranen, lovprisning av Allah, åkallan av Honom, ånger, lydnad av Hans lag och observerande av Hans befallningar och förbud. Självförbättring, rening av samvetet och uppnåendet av en god moral hör till den sekundära nytta som kommer av dyrkan snarare än orsakerna till den. Som Allah har sagt: "*Människor! Dyrka er Herre, som har skapat er och dem som levde före er – så att ni må bli rättrådiga.*" (Koranen 2:21) Detta är också vad Profeten Muhammad svarade när det talades om vissa människor som bad men gjorde saker som var oacceptabla. Han sa: "Sannerligen ska deras bön [tjäna till] att hindra dem."

Referenser:

Det här häftet är sammanställt från boken "Spirituality in Islam" av Mostafa Malaekah.

Copyright © 2008 Mostafa Malakeah. All rights reserved. (Omtryckning eller reproducering av detta häfte är tillåtet för islamiska organisationer *på villkor att absolut ingen ändring, tillägg eller utelämnande görs*)

¹⁵ Dess straff och nöjen, som är mycket större än det mänskliga sinnet kan föreställa sig, är varken begränsade till själen eller kroppen utan innefattar båda, precis som människan är en kombination av båda. Så kommer hon också att vara i livet efter detta, om än i ett annat mer utvecklat tillstånd.

